

Maasmechelen Village heeft Europese roots!

In de reeks "Lelijk Vlaanderen" brengt Filip Canfyn in De Morgen van 2 september j.l. een kleurrijk relaas van zijn bezoek aan Maasmechelen Village onder de titel "Efteling voor shoppers". Reeds vanaf de eerste zin wordt dit koopcentrum voor afgeprijsde merkleding geplaatst in het perspectief van Disney, deze Limburgse nederzetting wordt gepositioneerd als het voorbeeld bij uitstek in Vlaanderen van de "Disneyfication" van onze samenleving.

*Gent "Oud-Vlaanderen" 1913
Brussel Expositie 1910 / Paviljoen Stad Gent*

Voor de lezer moet het duidelijk zijn, al dit onheil komt vanuit Amerika. Het is vermaakarchitectuur in naam van platte commercie, dit zijn pretparken waar alles gericht is op het consumeren. Ofwel vergeet of weet Canfyn niet dat een concept zoals Maasmechelen Village haar oorsprong vindt in Europa. Het creëren van een artificiële omgeving om zich te ontspannen en gericht om geld uit te geven is in de 19de eeuw ontstaan bij de wereldexposities. Voor de wereldexpositie van 1889 in Parijs werden historiserende sites opgetrokken. Het werd een succes en elke grote tentoonstelling die daarop volgde koos voor een remake van een of ander historisch ensemble. Voor de wereldexpositie van Antwerpen 1894 werd een "Oud-Antwerpen" gereconstrueerd waarin cafés en winkels een onderdak vonden. Voor de zelfde expositie werd zelfs een gehele straat uit Caïro nagebouwd. Voor de grote internationale exposities van Luik (1905) en Brussel (1910), werd respectievelijk voor een "Oud-Luik" en "Oud-Brussel" gekozen. De stad Gent was aanwezig in Brussel met een eigen paviljoen. De gevel was geen nieuw creatie, wel een reconstructie op

kleinere schaal van twee bestaande historische gebouwen, het Metselaarshuis en het gebouw met de toren van de "Achtersikkel" Voor de internationale expositie van Gent (1913) was het Gentse paviljoen een reconstructie van het Prinsenhof. Een van de topattracties was "Oud-Vlaanderen", ontworpen door architect Valentin Vaerwyck, een ensemble waarin gekende gebouwen uit Vlaanderen, Noord-Frankrijk en Zeeland werden gekopieerd en samengebracht tot een harmonieus geheel. Deze strategie zou architect Aldo Rossi later omschrijven als de "analoge stad", het oproepen van een globaal beeld waarbij de onderdelen bekend zijn maar in een andere ordening worden geplaatst. Deze werkwijze heeft volgens Rossi zijn oorsprong bij de 18de eeuwse schilder Caneletto met zijn "Capriccio".

Alle opgesomde voorbeelden hebben niets met een "Disneyfication" te maken. Naast de landenviljoen, waar vaak op een zakelijke wijze producten en creaties werden tentoongesteld, waren de historiserende sites de plaats voor ontspanning en consumptie. De laatste in de reeks was "Oud België" tijdens de wereldexpositie '58 in België.

Reeds lang voor Disney was geboren werd het concept vanuit Europa geïmporteerd. Voor de eerste wereldexpositie in Amerika, Chicago (1893) werden een Iers en een Duits dorp heropgetrokken. Na de grote wereldexposities hebben de ontspanning- en de retailsector het concept overgenomen en aangewend voor permanente "installaties". Wat ontstond als een tijdelijk kader voor feestelijkheden kreeg een blijvend karakter, tijdelijke tentoonstellingsarchitectuur kreeg de status van architectuur. In feite heeft Disney teruggerepen naar het concept van reconstructie waarbij ook een aanpassing van de schaal werd aangewend om een herkenbare maar nieuwe site te maken. Een verdere voortzetting van deze aanpak zijn ongetwijfeld de grote hotels in Las Vegas. Het hotel New York is een compilatie van "de" torens van Big Apple. In de Japanse stad Sasebo (Nagasaki) staat een nagemaakte Nederlandse stad, inclusief molens en het koninklijk paleis Huis ten Bosch. Het is één van de toeristische topattractie van Japan opgenomen in alle toeristische gidsen. Voor Canfyn moet dit nog erger zijn dan Maasmechelen!

Dat de sector van het toerisme, de ontspanning en de consumptie op zoek gaat naar sterke beelden om de mensen te lokken is een glasheldere vaststelling, bijna een obsessie van onze tijd. Men kan nauwelijks nog een nieuwbouw maken met een strakke lijnvoering, het gebouw moet een bizarre, spectaculaire vorm hebben om op te vallen. Canfyn verwijst naar het bedrijf Disney en de inzet van toparchitecten. Het zijn personen die zonder schroom meewerken aan het produceren van "vermaakarchitectuur". Er is wel een grote nuance aan te brengen in de benadering van de gekozen architecten die hij opsomde. Aldo Rossi het label geven van "vermaakarchitectuur" is niet correct, het is niet omdat Disney de opdrachtgever is dat zijn architectuur plotseling een "Disneylabel" krijgt. Het kantoorcomplex in Orlanda (Florida / 1991) heeft niets met Disney-beeldtaal te maken, het is zijn eigen ontwikkeld

vocabulary. Het is een gebouw dat evengoed onderdak zou kunnen bieden aan een bankgroep of een of andere administratie. Disney deed vooral beroep op de topfiguren van de Amerikaanse postmodernistische architectuur zoals Michael Graves en Robert Stern. Deze architecten maakten handig gebruik van de iconografie van Disney.

De investeerders van "Maasmechelen Village" kozen voor een benadering die resoluut vertrekt vanuit een attitude van reconstructie en collage van beelden. Terwijl in "Oud-Vlaanderen" de historische voorbeelden naast elkaar werden gemonteerd tot een nieuw geheel, wordt er nu gezapt tussen alle beelden. Dit is ook zichtbaar in andere aspecten in onze hedendaagse cultuur, zelfs in wat er in Vlaanderen wordt opgetrokken op Vlaamse bodem. Honderden bouwheren en bouwvrouwen kozen voor een Spaanse villa met ronde pannen terwijl Portugezen die terug naar hun land trekken kiezen voor Vlaamse fermettes. Maasmechelen heeft meer met decor te maken dan met architectuur.

Canfyn heeft zijn tekst te vroeg geschreven. Hij moet zeker naar de pas geopende "San Marco Village" gaan in Schelle, een feestzalencomplex met een investering van 7,3 miljoen Euro. Dit heeft niets meer te maken met architectuur, dit is theaterbouw uitgevoerd door goedkope mankracht in de Filippijnen. De initiatiefnemer, de familie Crijns, ziet dit kader geschikt voor grote bedrijfsfeesten. Er zijn er reeds geboekt, personeelsfeesten voor Coca-Cola en Carrefour. Dat velen dit schitterend zullen vinden zal zeker geen verrassing zijn. Anderen zullen dit complex rangschikken onder "de" voorbeelden van "Lelijk Vlaanderen". Een zaak is zeker, in Vlaanderen is er veel geld om dergelijk folies te bouwen.

Architect Marc Dubois